

Юлія Кондратюк,
кандидат історичних наук, доцент
(Державний університет «Житомирська політехніка»)

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА ДОПОМОГИ БІДНИМ РОДИНАМ ПОЛЯКІВ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ І БІДУЮЧОМУ ПОЛЬСЬКОМУ НАСЕЛЕННЮ, КОТРЕ ПОСТРАЖДАЛО ВІД ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ

Початок ХХ століття був досить складним як в українській, так і в світовій історії. Вагому роль в цьому відіграла Перша світова війна. Театри бойових дій розгорталися як на європейській території, так і на західноукраїнських теренах. Польське населення опинилося в подібній ситуації з українським, коли його представники змушені були воювати у складі двох ворогуючих блоків один проти одного. Поляки, котрі проживали в тилкових районах на території колишньої Російської імперії намагалися всіляко підтримувати своїх. З цією метою в 1914 р. в Петрограді було створено Товариство допомоги бідним родинам поляків, які брали участь у Першій світовій війні і бідуючому польському населенню, котре постраждало від військових подій. Воно мало на меті надавати допомогу і різного роду сприяння безпосереднім та опосередкованим жертвам війни. Його засновниками були редактор журналу «Голос Польський» Ремігіуш Станіславович Квятковський, присяжний повірений Болеслав Губертович Ольшамовський, дійсний статський радник Генріх Іполитович Свінціцький. Закономірним був той факт, що більшість філій цього товариства діяло на території Правобережної України, оскільки так історично склалося, що саме тут проживала значна кількість поляків. Разом з тим у 1914 році, в цей регіон було евакуйовано значну кількість польського населення. Одна з найбільших філій цього товариства діяла в Житомирі (налічувала 238 осіб [1, С. 91-93]). Для досягнення своїх цілей товариство надавало різного роду допомогу, в тому числі і матеріальну підтримку сім'ям військовослужбовців, постраждалому від військових дій і потребуючому того населенню, збирало, після отримання відповідних дозволів, засоби для утворення притулків для дітей, призваних на війну батьків, підшукувало роботу для потребуючих, створювало, утримувало і надавало всіляку підтримку організаціям, діяльність яких була викликана потребами військового часу.

Кошти товариства склалися з щорічних членських внесків, добровільних пожертвувань, коштів, отриманих від продажу майна та згідно договорів дарування, зборів по квитанційних книгах і підписних листах, прибутків з благодійних концертів, лекцій, читань, наукових заходів тощо.

Членами товариства могли бути представники як чоловічої, так і жіночої статей. Вступ до нього відбувався тільки на підставі письмової заяви, що подавалася до його Комітету, від якого залежало як прийняття, так і виключення членів товариства.

Членські внески склалися з одноразових і щорічних, причому розмір перших залежав від побажання кожного члена безпосередньо, а другі – склалися фіксовану суму – 6 рублів протягом року. Їх можна було сплачувати як одноразовим платежем, так і помісячними внесками в сумі – 50 копійок.

Завідування справами і коштами товариства покладалося на Загальні збори і Комітет товариства. Загальні збори мали складатися не менше як з 7-ми і не більше 27-ми членів, котрі зі свого середовища обирали більшістю голосів голову, двох його заступників, двох секретарів та скарбника. Комітет обирався Загальними зборами на термін – 2 роки. Зі складу Комітету щорічно вибувала половина членів, причому в перший рік – згідно жеребкування, потім – по старшинству обрання. На їх місце обирали нових членів, причому вибулі члени могли бути обрані вдруге. До кола компетенцій Комітету входило: завідування коштами товариства, прийняття пожертвувань, розподіл грошової допомоги, складання річної звітності та проектів бюджету тощо.

Загальні збори скликалися щорічно в листопаді, а також в міру необхідності на розсуд Комітету і у випадку письмової заяви про те не менше 1/3 усіх членів товариства. Про час і місце Загального зібрання повідомлялося за тиждень в польських місцевих виданнях, а членам – надходили індивідуальні запрошення на домашню адресу. У випадку неявки на Загальне зібрання 1/3 членів, необхідних для того, щоб воно відбулося, призначалося через два тижні друге зібрання, котре визнавалося законним, незалежно від кількості членів. Загальне зібрання затверджувало річні звіти і проекти бюджету, обирало і поповнювало Комітет товариства, обирало для перевірки рахунків і капіталів наглядальну раду з трьох осіб і вирішувало питання про доповнення та зміни до статуту Товариства і його ліквідації [2, С. 3-4].

Усі питання на Загальних зборах і в Комітеті товариства вирішувалися більшістю голосів. При їх рівній кількості голос голови мав вирішальне значення. Засідання Комітету відбувалося при наявності не менше 1/3 його членів, без урахування голови та одного з його заступників.

Кошти, зібрані товариством, зберігали в Державному банку, або в кредитних установах. Отримати звідти їх можна було лише по чекам, або письмовим вимогам, підписаних головою, або одним з його заступників, секретарем, скарбником і ще одним із членів комітету. Усі підписи мали бути затверджені печаткою товариства.

Наглядальна рада щорічно обиралася на Загальних зборах в кількості трьох осіб зі складу товариства. Вона займалася перевіркою каси, капіталу, майна і відповідність їх задокументованим фактам. Про результати ревізії члени цієї ради доповідали на зібраннях Загальних зборів.

Питання, що стосувалися зміни статуту товариства, або його ліквідації розглядалися на Загальних зборах при наявності не менше 2/3 частини їх складу і вирішувалися більшістю голосів [2, С. 5].

В кожному місті, де постійно мешкало не менше 10 членів товариства, відкривали, з дозволу Комітету, його філію. Вони діяли майже в усіх великих містах України – Харкові [3, С. 1], Києві [4, С. 1], але найбільше - на Волині та Поділлі – Житомирі [1, С. 89], Вінниці [4, С. 3] та ін. В своїй організації і у всіх своїх діях вони керувалися статутом товариства та інструкцією комітету, затвердженою Загальними зборами. Про відкриття кожної філії комітет доповідав місцевому градоначальнику. Усі зібрані кошти на місцях рахувалися власністю усього товариства. Видатки також здійснювалися відділами за рахунок товариства, згідно затвердженого Комітетом розрахунком. При організації філіями зборів, літературних вечорів, театральних вистав тощо вони керувалися діючим законодавством і були підзвітні з питань його дотримання місцевій адміністрації. Якщо представники філії мали бажання набути права юридичної особи, вони, з дозволу Комітету, підлягали реєстрації по місцю свого відкриття. Кожна філія, для вирішення своїх задач, обирала зі своїх членів місцевий відділ в кількості не менше трьох осіб. В містах, де діяли філії товариства, всілякого роду установи відкривалися від імені її Комітету, причому останній міг доручати їм керівництво цими установами [2, С. 6-7].

Товариство перестало діяти після закінчення Першої світової війни в 1918 році, а все його майно, після ліквідації усіх заборгованостей, було передано на користь Римо-католицького благодійного товариства. Хоча воно проіснувало досить незначний період, але змогло допомогти багатьом людям, що постраждали від війни. Його діяльність – це ще одне свідчення польської національної згуртованості – це один із важливих факторів, який допоміг їм в 1918 році відновити свою державу і проголосити її незалежність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний архів Житомирської області ф. 405, оп. 1, спр. 7.
2. Державний архів Харківської області ф. 29, оп. 1, спр. 667.
3. Статут товариства допомоги бідним родинам поляків, які брали участь у Першій світовій війні і бідуючому польському населенню, котре постраждало від військових подій. – Типо-літографія «Евг. Тиле преемн.». – 1914. – 7 с.
4. Центральний державний історичний архів України, м. Київ ф. 917, оп. 1, спр. 267.